

OPEN MONUMENTEN DAGEN

ROUTES, NETWERKEN
EN VERBINDINGEN

ZATERDAG 14 EN ZONDAG 15 SEPTEMBER 2024

A photograph of a bright, historic interior space. In the center, a large, dark-framed doorway with diamond-patterned glass is wide open, leading to a sunlit garden. The garden features a stone path, several potted plants with red and yellow flowers, and a stone monument. The interior walls are white with green-painted lower sections. To the left, a green-painted staircase with a decorative balustrade is visible. To the right, a wooden bench is partially seen. The ceiling has ornate white moldings. A yellow diagonal graphic element is in the top left corner, and a dark blue triangle with the letters 'NL' is in the top right corner.

HORLEM

VOORWOORD

Op 14 en 15 september is het tijd voor de 38ste editie van de Open Monumentendagen, met dit keer het bijzondere thema Routes, netwerken en verbindingen – Onderweg!

Door de eeuwen heen zijn routes, netwerken en verbindingen zeer belangrijk geweest voor de ontwikkeling van steden. Goede verbindingen bevorderen immers de handel en maken een stad aantrekkelijk voor ondernemingen om zich te vestigen en voor mensen om te gaan wonen. In Haarlem is bijvoorbeeld de Kruisweg/-straat een belangrijke verbinding tussen de Grote Markt en het station. Het is nu een hoofdroute voor bezoekers en inwoners van en naar het stadscentrum. Eeuwen geleden had het die functie al, toen het nog een zandpad was, gelegen op een duinrug en kooplui over dit pad naar de markt kwamen om hun waren te verkopen.

In dit boekje kun je meer lezen over Haarlemse routes en verbindingen. Bijvoorbeeld ook over de eerste trekvaart en treinverbinding van Nederland die tussen Haarlem en Amsterdam werden aangelegd en de vele bruggen die onze stadswijken verbinden. Kortom, er is rond dit mooie thema weer genoeg te ontdekken in Haarlem tijdens de Open Monumentendagen. Veel plezier!

FLOOR RODUNER
wethouder Monumenten

WELKOM IN HAARLEM

De vijfde monumentenstad
van Nederland!

ONDERWEG!

In dit programma boekje vind je alle monumenten die op 14 en 15 september de deuren openen. Wij nodigen je van harte uit om de monumenten te bezoeken en stil te staan bij historische routes, netwerken en verbindingen die je in de gelegenheid stellen om je van het ene naar het andere monument te leiden.

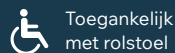
Het creëren van routes, netwerken en verbindingen is een eeuwenoud fenomeen, wat vandaag de dag nog steeds belangrijk is. Want net als vroeger willen wij ons immers nog steeds snel van A naar B kunnen verplaatsen. En hoewel de middelen om van A naar B te komen zich snel ontwikkelden door de eeuwen heen zijn de belangrijke routes vaak nog intact. Denk bijvoorbeeld aan de Amsterdamse trekvaart. Deze trekvaart kwam in 1632 gereed en was daarmee de eerste trekvaart in Nederland. Het jaagpad ernaast, waar nu de A200 loopt, kreeg in 1762 als eerste een klinkerbestrating. En vervolgens werd in 1838 de eerste spoorlijn van Nederland langs de vaart aangelegd.

Historische routes hebben ook veel gebouwd erfgoed met zich meegebracht, zoals herbergen, logementen en paardenstallen, maar ook postkantoren en stationsgebouwen. Veel stationsgebouwen zijn vandaag de dag nog aanwezig en aangewezen tot monument, zo ook het stationsgebouw van Haarlem. Goede verbindingen waren niet alleen belangrijk tussen verschillende steden en dorpen, maar ook binnen de stad zelf. Dit is goed terug te zien aan de vele (monumentale) bruggen in Haarlem.

OPENINGSTIJDEN

MONUMENTEN

Toegankelijk met rolstoel

In dit boekje staat het overzicht van alle geopende monumenten in Haarlem. De nummers komen overeen met de nummers op de plattegrond op de volgende pagina. Verdere informatie kun je tijdens de Open Monumentendagen verkrijgen bij VVV Haarlem (Grote Markt 2).

Hofjes

	Zaterdag	Zondag	Pagina
1 Frans Loenenhofje	10:00 - 18:00	10:00 - 18:00	14
2 Bruiningshofje	10:00 - 17:00	12:00 - 17:00	14
3 Hofje de Bakenesserkamer	10:00 - 17:00	12:00 - 17:00	15
4 Hofje In den Groenen Tuin	12:00 - 17:00	Gesloten	16
5 Hofje van Staats	10:00 - 17:00	Gesloten	16
6 Gravinnehof	10:00 - 17:00	Gesloten	17
7 Hofje van Noblet	10:00 - 17:00	Gesloten	17
8 Wijnbergshofje	11:00 - 16:00	Gesloten	18
9 Hofje van Loo	10:00 - 17:00	12:00 - 17:00	18
10 Luthers hofje	12:00 - 17:00	12:00 - 17:00	19
11 Zuiderhofje	11:00 - 17:00	11:00 - 17:00	20
12 Teylers Hofje	10:00 - 14:00	Gesloten	21

Industriële / bedrijfsmonumenten

13 Boezemgemaal Spaarndam	10:00 - 17:00	Gesloten	24
14 Molen de Hommel	10:00 - 17:00	12:00 - 17:00	25
15 Molen de Veer	10:00 - 17:00	12:00 - 17:00	25
16 Molen de Eenhoorn	10:00 - 17:00	12:00 - 17:00	26
17 Molen de Adriaan	11:00 - 16:30	11:00 - 16.30	26
18 Molen van de Schoterveenpolder	10:00 - 17:00	12:00 - 17:00	27
19 Seinwezen	10:00 - 17:00	Gesloten	28
20 De Lichtfabriek	Gesloten	12:00 - 17:00	29
21 Vijfhuizer Molen	10:00 - 17:00	12:00 - 17:00	29

Musea

22 Archeologisch Museum Haarlem	12:00 - 17:00	12:00 - 17:00	30
23 Frans Hals Museum - Hal	11:00 - 17:00	11:00 - 17:00	31
	(niet gratis)		
24 Frans Hals Museum - Hof	11:00 - 17:00	11:00 - 17:00	31
	(niet gratis)		
25 Teylers Museum	10:00 - 17:00	10:00 - 17:00	32
26 Museum van de Geest, het Dolhuys	11:00 - 17:00	11:00 - 17:00	33

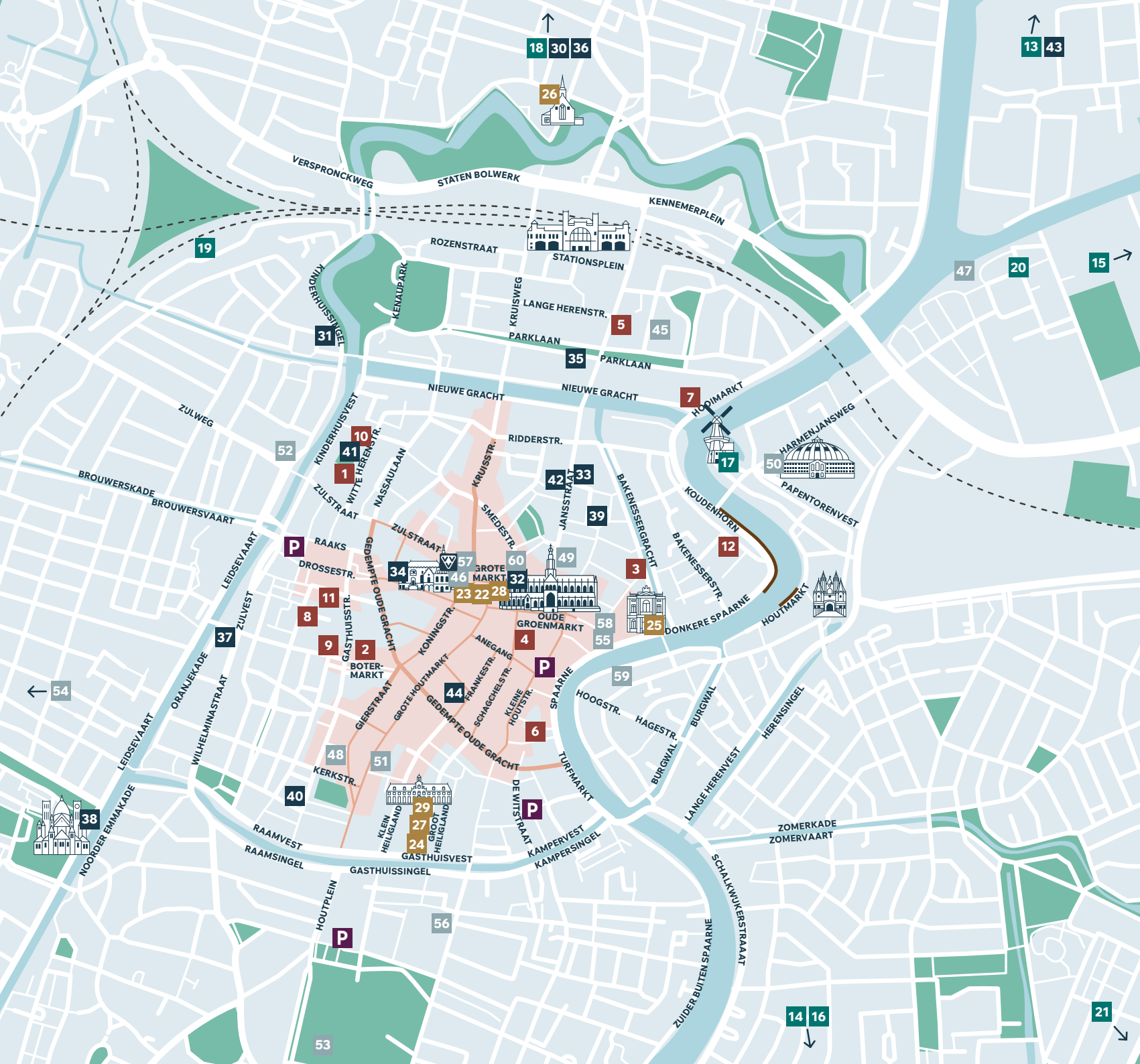
27 ABC Architectuurcentrum	12:00 - 17:00	13:00 - 17:00	34
28 De Vishal	11:00 - 17:00	14:00 - 17:00	34
29 Verwey Museum Haarlem	11:00 - 17:00	12:00 - 17:00	35

Kerken en begraafplaatsen

30 Kapel en RK Begraafplaats St. Barbara	10:00 - 16:00	11:00 - 16:00	38
31 Oud-Katholieke kerk HH. Anna en Maria	11:00 - 16:00	Gesloten	38
32 Grote of St.-Bavokerk	10:00 - 17:00	Gesloten	39
33 St. Josephkerk	13:00 - 17:00	13:00 - 17:00	40
34 Hersteld Apostolische Zendinggemeente	10:00 - 17:00	Gesloten	41
35 Evangelische Broedergemeente	11:00 - 17:00	Gesloten	41
36 R.K.H. Adelbertuskerk	10:00 - 17:00	Gesloten	42
37 Remonstrantse Kerk	14:00 - 17:00	Gesloten	42
38 KoepelKathedraal Haarlem	13:00 - 17:00	13:00 - 17:00	42
39 Waalse Kerk	12:00 - 17:00	12:00 - 17:00	44
40 Nieuwe Kerk	11:00 - 17:00	12:00 - 17:00	44
41 Lutherse Kerk	10:00 - 17:00	12:00 - 17:00	45
42 Janskerk (Noord-Hollands Archief)	11:00 - 16:00	12:00 - 16:00	46
43 Oude Kerk Spaarndam	11:00 - 16:00	11:00 - 16:00	46
44 Verenigde Doopsgezinde Kerk Gem. Haarlem	10:00 - 16:00	Gesloten	47

Andere monumenten

45 Logegebouw Vrijmetselarij Haarlem	11:00 - 17:00	12:00 - 17:00	52
46 Anno Haarlem	11:00 - 16:00	12:00 - 16:00	52
47 Droste Cacao	12:00 - 17:00	12:00 - 17:00	53
48 Sociëteit Koinonia	12:00 - 17:00	12:00 - 17:00	54
49 Rechtbank Haarlem Jansstraat	12:00 - 17:00	Gesloten	54
50 De Koepel	09:00 - 00:00	09:00 - 00:00	55
51 Sociëteit Trou moet Blycken	10:00 - 17:00	Gesloten	56
52 Sociëteit Vereeniging	11:00 - 17:00	11:00 - 17:00	56
53 Paviljoen Welgelegen	11:00 - 17:00	12:00 - 17:00	57
54 Openluchtwembad de Houtvaart	Gesloten	11:00 - 17:00	57
55 De Waag	12:00 - 17:00	12:00 - 17:00	58
56 Hart Voormalig weeshuis voor Doopsgezinden	12:00 - 16:00	Gesloten	58
57 Stadhuis	10:00 - 17:00	12:00 - 17:00	59
58 Antiquariaat De Vries & De Vries	11:00 - 17:00	11:00 - 17:00	60
59 Hodshon Huis	11:00 - 17:00	12:00 - 17:00	60
60 Hoofdwacht	10:00 - 17:00	11:00 - 17:00	61
61 Haarlem	10:00 - 17:00	11:00 - 16:00	61

LEGENDA

ALGEMEEN

- = water
- = groen / natuur
- = parkeerplaats
- = VVV toeristen informatie en informatiepunt Open Monumentendagen

MONUMENTEN

- = hofjes
- = industriële / bedrijfsmonumenten
- = musea
- = kerken en begraafplaatsen
- = andere monumenten

BELEEF MEER

DIT WEEKEND IN HAARLEM

Ontdek het diverse, cultureel rijke aanbod van Haarlem en bezoek naast de Open Monumentendagen ook onderstaande activiteiten en evenementen.

OPEN DAG HART 2024

14 SEPTEMBER

Op zaterdag 14 september opent Hart van 12:00 tot 16:00 uur haar deuren voor de Open Dag; een bruisende dag waarop jong en oud naar hartenlust kan kennismaken met de activiteiten die Hart faciliteert en organiseert, van cursussen en lessen tot workshops.

MEEKJUKEN BIJ RESTAURATIE TOREN VAN BAKENES

14 SEPTEMBER

Op zaterdag 14 september is het mogelijk om een bezoek te brengen aan het bijzondere restauratieproject van de toren van de Bakenesserkerk. De staat van het onderhoud van de toren was matig tot slecht en ging achteruit en daarom staat de toren momenteel in de steigers voor restauratiewerkzaamheden. Tijdens een beperkt aantal tijdsloten kan een klein groepje belangstellende alles van dichtbij bewonderen. Voorafgaand aan het bezoek op de toren (48 m. hoog) zal er door de directie en aannemer een introductie gegeven worden over de werkzaamheden. **Vooraf aanmelden via openmonumentendag.nl**

Let op: Stevig schoeisel is vereist! Daarnaast dient de bezoeker minimaal 18 jaar te zijn.

**KIJK VOOR DE GEHELE UITAGENDA OP:
[VISITHAARLEM.COM/UITAGENDA](https://visithaarlem.com/uitagenda)**

KORENLINT

14 EN 15 SEPTEMBER

Tijdens de Open Monumentendagen organiseert de Federatie Haarlemse Koren de 20^e editie van haar jaarlijkse korenlint in de binnenstad. Tijdens deze feestelijke editie van het Korenlint laten koren uit alle hoeken van het land zich horen op de mooiste locaties en in monumenten. En kun je zelf ook meezingen tijdens 'Popup Choir: zingen voor iedereen' of de 'Family Singalong'. Toegang is gratis.

WANDELING ONDER LEIDING VAN EEN VVV-STADSGIDS

14 EN 15 SEPTEMBER

Ontdek op 14 en 15 september onder leiding van een ervaren stadsgids meer over de historie van de stad, de architectuur, monumenten en hofjes. Bovendien vertelt de VVV-stadsgids je anekdotes over Haarlemmers en hun omgeving.

Zaterdag 14 september om 12:00 / 13:00 / 14:00 uur.
Zondag 15 september om 13:00 / 15:00 uur.

Kaartjes zijn gratis verkrijgbaar bij VVV Haarlem, Grote Markt 2. Vooraf reserveren gewenst via info@vvvhaarlem.nl of via 023 531 73 25.

QUEER FESTIVAL HAARLEM

5 T/M 15 SEPTEMBER

Elf dagen lang staan er vijftientig lhbtq+ gerelateerde shows, evenementen en activiteiten op het programma tijdens de eerste editie van het Queer Festival Haarlem. Van filmvertoningen en dragshows tot debatavonden, theatervoorstellingen en exposities.

OP WEG NAAR SANTIAGO DE COMPOSTELLA!

De Camino (tocht) naar Santiago de Compostella is een welbekende pelgrimstocht die de laatste decennia weer meer in trek is gekomen, zowel bij religieuze mensen als niet religieuze mensen. Er zijn vele routes te bewandelen om bij Santiago de Compostella uit te komen en hoewel de tocht vroeger lopend werd afgelegd is tegenwoordig de fiets ook populair. Vele beginnen hun tocht in een van de bekende plaatsen in Frankrijk, zoals Vezelay of Puy-en-Velay, maar wist je ook dat er een (start)stempel plaats is in Haarlem?

In 1437 gaf Lysbeth de weduwe van Jan Bette Heinricxzoon te kennen dat er in haar huis, aan de huidige Antoniestraat, na haar overlijden een gasthuis moest worden gevestigd voor arme lieden. Dit zou het Sint Jacobs Gasthuis en later het Sint Jacobs Godshuis gaan heten. Met de broeders en zusters van het Sint Jacobsgilde, die aan de noordzijde van de Hagestraat een kapel hadden, werd afgesproken dat zij het Gasthuis zouden gaan besturen.

Binnen vrij korte tijd werden er diverse omliggende panden aan het Sint Jacobs Godshuis toegevoegd. De hoofdingang kwam aan de zijde van de Hagestraat te liggen op nummer 10. Sinds de oprichting in 1437 fungeerde dit gebouw al meteen als startpunt en pleisterplaats voor pelgrims die onderweg waren naar Santiago de Compostella. De Jakobsschelp op de gevel die symbool staat voor de Camino naar Santiago de Compostella is hier een verwijzing naar.

Na een periode als katholiek wees- en armenhuis in de 18^e eeuw, werden de zorgtaken in

1853 overgenomen door de zusters Franciscanessen. Zij lieten er een jaar later een kapel bouwen, die in 1889 opnieuw werd ingewijd na een grondige verbouwing. In 1966 vertrok het Sint Jacobs Godshuis uit dit complex naar de huidige locatie bij Sint Jacob in de Hout. Het complex stond vervolgens enkele jaren leeg tot vier echtparen in 1972 het kochten en er de Vereniging Rosenstock- Huessy startte.

Ondanks dat het Sint Jacobs Godshuis hier inmiddels niet meer gevestigd is en het complex tegenwoordig het Rosenstock-Huessy Huis wordt genoemd, is het nog steeds mogelijk om hier, overigens wel op aanvraag, een (start)stempel te halen voor in het credencial (pelgrimspaspoort). Men wordt dan ontvangen door een groep ervaren pelgrims die de stempel zetten in het credencial en iets vertellen over de historie van deze plek. Indien de kapel niet in gebruik is op dat moment kan men aansluitend ook nog een bezoek brengen aan de kapel.

**“DE JAKOBSSCHELP
STAAT SYMBOOL
VOOR DE CAMINO
NAAR SANTIAGO
DE COMPOSTELLA.”**

1

FRANS LOENENHOFJE

WITTE HERENSTRAAT 24

Zaterdag 10:00 - 18:00 uur
Zondag 10:00 - 18:00 uur

Het Frans Loenenhofje is in 1607 gesticht door de rijke koopman Frans Loenen als huisvesting voor oudere vrouwen. De tuin is een restant van een kloostertuin en vormt het middelpunt van het hofje. De toegangspoort is gebouwd in 1625 in Hollandse renaissancestijl door stadsbouwmeester Lieven de Key. Bovenin zie je het wapen van

Loenen, een onthoofde leeuw. In 1986 zijn alle woningen gemoderniseerd en samengevoegd, waardoor er nog tien woningen overbleven. In 2001 is het paviljoen in de tuin toegevoegd.

TIP! De Letterlievende Vereniging J. J. Cremer speelt op zaterdag tussen 13:00 en 16:00 uur een klucht (voor jong en oud) in de tuin van het hofje. Vanaf 17:00 uur klinken in het hofje de vrolijke klanken van de Flowertown Jazzband o.l.v. regent-banjospeeler Wil van Schaik.

“Net als vroeger mogen ook nu nog alleen maar alleenstaande vrouwen vanaf 55 jaar in het hofje wonen.”

2

BRUININGSHOFJE

BOTERMARKT 9

Zaterdag 10:00 - 17:00 uur
Zondag 12:00 - 17:00 uur

Met vier huisjes is het Bruiningshofje één van de kleinste hofjes in Haarlem. Het is gesticht in 1610 door de doopsgezinde Jan Bruinink Gerritsz. Rond zijn huis en het achtererf van zijn weefwinkel kocht Gerritsz diverse huisjes op. Zo ontstond er een hofje met ruimte voor

zes bewoonsters. Vier van de woningen zijn in 1936 afgebroken en vervangen door twee nieuwe woningen. De overige twee woningen konden behouden blijven. In 1978 werden de woningen gemoderniseerd en samengevoegd.

3

HOFJE DE BAKENESSERKAMER

INGANG VIA STEEGJE AAN DE BAKENESSERGRACHT (TUSSEN NR 64 EN 68)

Zaterdag 10:00 - 17:00 uur
Zondag 12:00 - 17:00 uur

Het hofje De Bakenesserkamer is het oudste nog bestaande hofje in Nederland en werd in 1395 door de weduwe van Dirck van Bakenes gesticht. Het hofje was bedoeld voor alleenstaande, oude vrouwen die niet zelfstandig konden wonen. Er waren 14 kleine woningen die 'camers' werden genoemd. In het hofje is er door de eeuwen heen veel verbouwd. Zo werden twee hofjeswoningen gebruikt om een regentenkamer en keuken te maken. Echter, het historische karakter van het hofje is altijd behouden gebleven. Niet alleen door de mooie gevelsteen, maar onder andere ook door de waterpomp in de binnentuin.

TIP! Beide dagen is de poppenkastvoorstelling 'Jan Klaassen en de muis' te zien in huisje nr. 11-B. De poppenkast staat klaar, alle kinderen zitten vol spanning te wachten...de gordijnen gaan open het spel kan beginnen, maar waar is Jan Klaassen? Jan Klaassen ligt nog te slapen, Katrijn stoft ondertussen de poppenkast af en schrikt dan ineens van een muis! Katrijn is bang voor muizen, Jan Klaassen moet de muis gaan vangen.

Samen met Katrijn roepen de kinderen Jan Klaassen wakker maar dat hebben de boeven van de poppenkast ook gehoord en de boze wolf... Hoe loopt het af? Kom ook kijken en geniet mee van deze spannende voorstelling.

Geschikt voor kinderen 0-7 jaar
Duur: ca. 30 minuten
Zaterdag: 14:00 / 16:00 uur
Zondag: 14:00 / 16:00 uur.

4

HOFJE IN DEN GROENEN TUIN

WARMOESSTRAAT 23

Zaterdag 12:00 - 17:00 uur
Zondag Gesloten

Hofje In den Groenen Tuin is gesticht in 1616 door Catharina Jansdochter, weduwe van Jacob Claeszoon van Schoorl, met als doel arme oude vrouwen onderdak te geven. In 1885 is het hofje herbouwd, waarbij een nieuwe statige toegang werd gebouwd aan de Warmoesstraat. Tijdens deze restauratie is het aantal huisjes teruggebracht van twintig naar

achttien. Ter gelegenheid van het 400-jarig bestaan is in 2016 een hofjespomp in de tuin geplaatst. Bekijk ook zeker de gevelsteen bij de achteruitgang (Lange Veerstraat 24).

“De woningen waren bestemd voor rooms-katholieke vrouwen vanaf 50 jaar. Zij woonden hier gratis.”

6

GRAVINNEHOF

SPAARNE 100 - 102

Zaterdag 10:00 - 17:00 uur
Zondag Gesloten

Het Gravinnehof is een hofje van de 21^e eeuw. Op initiatief van de gemeente Haarlem is samen met de Stichting Haarlemse Hofjes in 1991 een architectuurprijs uitgeschreven. Aanleiding hiervoor was het 750 jarig bestaan van de stad. De opgave was om een nieuw ‘21^e-eeuws

hofje’ te bouwen op het voormalig parkeerterrein tussen de Gravinnesteeg en de Helmbrekerssteeg. Dolf Floors maakte het winnende ontwerp. Door de muur langs de Gravinnehof is een ‘binnentuin’ ontstaan. Opvallend bij binnenkomst is de prachtige plafondschildering van Gijs Fieling.

5

HOFJE VAN STAATS

JANSWEG 39

Zaterdag 10:00 - 17:00 uur
Zondag Gesloten

Het Hofje van Staats is een van de grootste hofjes in Haarlem. Het is gesticht uit de nalatenschap van de Haarlemse garenreder en -handelaar Ysbrand Staats. Op 29 juli 1730 werd door zijn broer de eerste steen gelegd. De oorspronkelijk dertig huisjes zijn tijdens

de restauratie van 1990 samengevoegd tot twintig woningen. Bijzonder is de ruime binnentuin, het opzichterhuisje, het mortuarium en de washokjes. Het mortuarium doet tegenwoordig dienst als fietsenberging.

7

HOFJE VAN NOBLET

NIEUWE GRACHT 2

Zaterdag 10:00 - 17:00 uur
Zondag Gesloten

Het Hofje van Noblet is gesticht in 1760 door Leonard Noblet. De twintig woningen van het hofje zijn gebouwd in de tuin van het woonhuis ‘Haerlem en Spaargesigt’, dat eigendom was van de familie Noblet. De bewoners van het hofje werden, in vergelijking met andere hofjes

in die tijd, rijk bedeed door de regenten. De regentenkamer bevindt zich in het hoofdgebouw van het hofje en heeft nog het originele goudleerbehang op de wanden zitten. In 2022 en 2023 is het hofje grondig gerestaureerd.

8

WIJNBERGSHOFJE

BARREVOETESTRAAT 4

Zaterdag 11.00 – 16.00 uur
Zondag Gesloten

Het Wijnbergshofje is vermoedelijk in 1652 verbouwd tot hofje. Voor die tijd was het in gebruik als vermaan- of predikhuis (kerk) van de Hoogduitse Doopsgezinde Gemeente. De gevelsteen draagt het jaartal 1662 maar de nog bewaarde lijst van regenten begint pas bij het jaartal 1673. Het hofje is in 1872 herbouwd. Het achterhuis met de oorspronkelijke regentenkamer stond al geruime tijd op de Rijksmonumentenlijst. Pas in 1999 zijn de negen nog aanwezige huisjes aangewezen als rijksmonument.

10

LUTHERS HOFJE

WITTE HERENSTRAAT 16A

Zaterdag 12:00 - 17:00 uur
Zondag 12:00 - 17:00 uur

Het Luthers Hofje is rond 1615 gesticht door de Lutherse Kerk als huisvesting voor oudere vrouwen. Ooit waren de bewoners, zoals de naam al doet vermoeden, lutheranen. Tegenwoordig benoemt de kerkenraad van de Lutherse Kerk alleen nog maar het hofjesbestuur. De eerste vier woningen zijn pal tegen de Lutherse Kerk aangebouwd. Hiervan zijn de daken verlaagd om de lichtinval in de kerk te behouden. Uniek in dit hofje is de stenen buitenpreekstoel die vastzit aan de regentenkamer.

Het Hofje van Loo is in 1489 gesticht door stadsbestuurder Symon Pieterszoon van Loo en zijn vrouw Godelt Willemsdochter. Later is het hofje overgedragen aan het Sint Elisabeths Gasthuis. Het hofje was ommuurd en toegankelijk via een poort. Bij verbreding van de Barrevoetsteeg in 1885 is de voorzijde met huizen afgebroken, waardoor de binnentuin nu alleen nog maar door een hek van de straat wordt gescheiden. Het wapen van de Heilige Elisabeth met drie kronen kun je nog terugvinden op de waterpomp.

9

HOFJE VAN LOO

BARREVOETESTRAAT 7

Zaterdag 10:00 - 17:00 uur
Zondag 12:00 - 17:00 uur

11

ZUIDERHOFJE

ZUIDERSTRAAT 12

Zaterdag 11:00 - 17:00 uur
Zondag 11:00 - 17:00 uur

Het Zuiderhofje is in 1640 gesticht door het echtpaar Jacques van Damme en Elisabeth Blinckvliet. Het telde veertien woningen voor doopsgezinde vrouwen. De namen van het echtpaar mochten, vanuit de doopsgezinde overtuiging, niet verbonden worden aan het hofje. Daarom werd het Zuiderhofje vernoemd naar de straat waar het hofje zich bevindt. In 1891 moest het hofje volledig herbouwd worden met een hoofdgebouw aan de straatzijde, een regentenkamer, een woning voor de opzichteres en woningen aan de binnentuin.

TIP!

De regentenkamer is geopend en te bezoeken. Bewoonsters en regenten vertellen graag over het wonen in het Zuiderhofje (het wonen toen en het wonen nu).

12

TEYLERS HOFJE

KOUDENHORN 64

Zaterdag 10.00 – 14.00 uur
Zondag Gesloten

Het Teylers Hofje is gesticht in 1787 uit het nalatenschap van Pieter Teyler van der Hulst. Het werd ontworpen door architect Leendert Viervant die ook het ontwerp van de Ovale Zaal in het Teylers Museum op zijn naam heeft staan. Het hofje bestaat uit 24 huisjes voor oudere,

arme dames van alle kerkelijke gezindten, rondom een binnentuin met een grasveld. Bijzonder aan het ontwerp is de monumentale entree aan de Koudenhorn. Deze statige entree heeft een neoclassicistische façade met Dorische zuilen en een hekwerk van smeedsierwerk.

MEVROUW KONIJN

Mevrouw Konijn is binnenmoeder van Hofje van Bakenes: het oudste nog bestaande hofje van Nederland. Als binnenmoeder is zij verantwoordelijk voor het dagelijks beheer van het hofje. Mevrouw Konijn vertelt hoe het is om in het hofje te wonen.

SCAN DE QR-CODE EN
LEES HET HELE VERHAAL

NIEUWE VERBINDINGEN OVER LAND EN WATER

Gezicht op de Amsterdamse Vaart te Haarlem, Georg Balthasar Probst, 1742 – 1801, Rijksmuseum.

De groei van de steden, de toegenomen handel en de onderlinge verhoudingen tussen de steden zorgden voor een toenemend verkeer, waarvoor meer en betere verbindingen over water en land nodig waren. Er ontstond een goed georganiseerd netwerk van beurtvaart en trekvaart, dat de economie bevorderde.

Haarlem bleef lange tijd stevig vasthouden aan de binnenvaartroutes over het Spaarne en de sluisen bij Spaarndam. De tol die hier werd geheven, wilde de stad natuurlijk niet mislopen. Toch waren kortere routes noodzakelijk, zeker als het ging om kleine zendingen en personenvervoer. In 1630 werd daarom tussen Amsterdam en Haarlem een trekvaart

aangelegd. Voor het wegverkeer werd naast de trekvaart een zandweg aangelegd. De trekschuit legde in twee uur en een kwartier de twintig kilometer naar Amsterdam af. In 1640 diende het stadsbestuur van Leiden een verzoek in om ook tussen Haarlem en Leiden een trekvaart aan te leggen. Aan het eind van de 17^e eeuw waren er talloze verbindings-

vaarten. De trekvaarten waren voor die tijd een modern, efficiënt en goedkoop vervoerssysteem. Zo kostte de trekschuit naar Amsterdam bijvoorbeeld vijf stuivers, de koets maar liefst 22.

De industrialisatie die elders al stevig op gang was gekomen en allerlei nieuwe uitvindingen die daarmee gepaard gingen, bereikten in de 19^e eeuw langzamerhand ook Haarlem. Tussen 1837 en 1859 werd straatverlichting met gaslantaarns aangebracht en verschenen de eerste gemeentelijke riolen. In 1823 werd aan het Donkere Spaarne bierbrouwerij 't Hert geopend. Deze brouwerij was in 1841 de eerste in Haarlem die een stoommachine gebruikte bij het brouwen. Een andere nieuwheid en de eerste in Nederland, was de spoorlijn tussen Amsterdam en Haarlem. Het Haarlemse stadsbestuur had in beginsel de spoorverbinding liever niet, men vreesde voor concurrentie met de trekschuitverbindingen en de snelle koetsverbindingen naar Amsterdam. Maar Amsterdamse kooplieden dachten baat te hebben bij een spoorverbinding tussen hun stad en Rotterdam. Ze brachten privaat kapitaal bij elkaar om het eerste deel van die spoorlijn, tussen Amsterdam en Haarlem, aan te leggen.

Aldus reed de eerste trein in 1839 van Amsterdam naar Haarlem, naar een station aan de Oudeweg, vlakbij de Amsterdamse Poort. Toen de spoorlijn in 1842 werd verlengd naar Leiden verplaatste men het station naar de huidige locatie.

**“EEN TREKSCHUIT NAAR
AMSTERDAM KOSTTE
BIJVOORBEELD 5
STUIVERS EN DE KOETS
MAAR LIEFST 22.”**

Daarvoor moest een hele straat, de Lange Molenstraat, worden afgebroken. In 1909 werd het stationsgebouw vernieuwd in Art Nouveau-stijl en werd de spoorbaan verhoogd, zodat het overige verkeer niet gehinderd zou worden.

Grote Markt met paardentram, 1892, NHA.

13

BOEZEMGEMAAL SPAARNDAM

POL 52, SPAARNDAM-WEST

Zaterdag 10:00 - 17:00 uur
Zondag Gesloten

Het boezemgemaal Spaarndam is één van de vier grote gemalen van Rijnland die het water vanuit de boezem afmaakt op het buitenwater. Het gemaal dateert uit 1845, toen zorgden stoommachines nog voor de aandrijving van de schepraders. In 1936 werden deze machines vervangen voor dieselmotoren. Sinds 2018 werkt het boezemgemaal met energiezuinige elektromotoren. Door gebruik te maken van minder en schonere energie levert het Hoogheemraadschap van Rijnland een bijdrage aan een betere toekomst. De bijzondere schepraders zijn gebleven.

“Het water komt via de Ringvaart van de Haarlemmermeerpolder, het Spaarne en de Mooie Nel bij het gemaal. Via Boezemkanaal Spaarndam stroomt het water via Zijkanaal C naar het Noordzeekanaal.”

14

MOLEN DE HOMMEL

HOMMELDIJK 20

Zaterdag 10:00 - 17:00 uur
Zondag 12:00 - 17:00 uur

Om de Kleine Polder onder Haarlemmerliede en Spaarwoude te bemalen, werd in 1879 De Hommel (of Kleine Molen) gebouwd. Deze poldermolen van het type grondzeiler werd in 1944 onklaar gemaakt, omdat de Duitse bezetter de Grote en Kleine Polder onder water wilde hebben. In 1967 sloeg de bliksem in de molen en brandde hij gedeeltelijk af. De molen werd in 1972 gerestaureerd door molenmaker

Fray. Na het herstel werd de molen in delen weer teruggeplaatst op zijn fundering en ter plekke verder draaivaardig gemaakt.

“De naam ‘De Hommel’ is bedacht door een Zaanse molenaar vanwege de dikke en korte romp. In het polderarchief wordt de aanduiding ‘De Kleine Molen’ gebruikt, omdat het de Kleine Polder bemaalde.”

15

MOLEN DE VEER

PENNINGSVEER 35

Zaterdag 10:00 - 17:00 uur
Zondag 12:00 - 17:00 uur

Molen De Veer, een achtkante molen van het type grondzeiler, is in 2001 gebouwd en eigendom van Recreatieschap Spaarwoude. Het is de opvolger van de in 1701 gebouwde molen die in 1998 door een brand is verwoest.

Deze molen was ooit nodig om de Veerpolder droog te houden. Tegenwoordig draait de molen bij voldoende wind en kun je hem tussen 1 april en 1 oktober op zondagen bezoeken.

Molen De Eenhoorn is een houtzaagmolen, ook wel een paltrokmolen genoemd. Deze naam is ontleend aan zijn silhouet, dat op een paltrok lijkt: een mouwloze mantel of cape voor mannen. Oorspronkelijk was deze paltrokmolen uitgerust met vier in plaats van de drie gebruikelijke zaagrame. Later is het achterste zaagraam weggehaald om het vervolgens horizontaal op de zolder mee te laten draaien als pompraam. De Eenhoorn heeft als enige van de vijf nog bestaande paltrokken in Nederland een loopbrug aan beide kanten van de stelling.

16

PALTROKMOLEN DE EENHOORN

ZUID-SCHALKWIJKERWEG 6F
(NAAST NR. 2 VIA JAAGPAD)

Zaterdag 10:00 - 17:00 uur
Zondag 12:00 - 17:00 uur

17

MOLEN DE ADRIAAN

PAPENTORENVEST 1A

Zaterdag 11:00 - 16:30 uur
Zondag 11:00 - 16:30 uur

Molen De Adriaan is een achtkantige stellingsmolen uit 1779 en gebouwd door Adriaan de Boois. De Amsterdamse ondernemer bouwde zijn molen boven op een oude verdedigingstoren. De molen heeft diverse functies gehad, waaronder het malen van tufsteen tot tras. In 1802 werd de molen omgebouwd tot tabaksmolen en in 1853 tot een korenmolen. De molen is 1932 afgebrand, maar uiteindelijk in 2002 herbouwd. Nu is het een museum en kun je er trouwen. Bij voldoende wind draait de molen.

18

MOLEN VAN DE SCHOTERVEEN- POLDER

SCHOTERVEENPOLDER 1
(TOEGANG VIA JAN HARINGSTRAAT)

Zaterdag 10:00 - 17:00 uur
Zondag 12:00 - 17:00 uur

De Molen van de Schoterveenpolder is omstreeks 1635 gebouwd. Deze poldermolen van het type wipmolen bemaalde oorspronkelijk de Schoterveenpolder via een lange voorboezem op het Noorder Spaarne. Hoewel de molen maalvaardig is, is er van de polder nog weinig over, waardoor van echt malen geen sprake meer is. In het najaar van 2020 is de molen stilgezet en is er een nieuwe koningspil geplaatst. Ook zijn de kammen van het bovenwiel vernieuwd.

19

SEINWEZEN

KINDERHUISSEL 1
(DEC T / M JAN)

Zaterdag	10:00 - 17:00 uur
Zondag	Gesloten

De hoofdwerkplaats voor de afdeling Seinwezen van de Hollandse IJzeren Spoorweg Maatschappij (HIJSM) werd gebouwd in 1914- 1915. Dit was een onderafdeling van de dienst Weg & Werken, die het onderhoud van seinen verzorgde. In het gebouw kwamen onder meer een bankwerkerij, een smederij, een instrumentmakerij en enkele magazijnen. De zakelijk-rationele architectuurstijl met veel lichttoetreding benadrukt de industriële functie. Een opzet die ook in het huidige gebruik als werkplek en vergaderlocatie goed van pas komt.

20

DE LICHTFABRIEK

ENERGIEPLEIN 73

Zaterdag	Gesloten
Zondag	12.00 – 17.00 uur

Vanaf 1902 werd Haarlem van licht en warmte voorzien vanuit de Lichtfabriek aan het Spaarne. Een groot deel van de panden van deze voormalige gemeentelijke elektriciteits- en gasfabriek dateert uit deze ontstaansperiode. Typend zijn de in baksteen uitgevoerde gevels met pilasters en sluitstenen. De fabriek heeft tot 1968 gefunctioneerd, waarna delen van het complex zijn gesloopt. Op dit moment wordt het hele terrein herontwikkeld, waarbij de overgebleven paden worden gerestaureerd. De Turbinehal en het Oliehuis zijn sinds 2000 in gebruik als bijzondere evenementenlocatie.

21

VIJFHUIZER MOLEN

RINGVAARTPAD 9

Zaterdag	10:00 - 17:00 uur
Zondag	12:00 - 17:00 uur

Aan de Ringvaart van de Haarlemmermeer, vlak bij de brug naar Vijfhuizen, staat de Vijfhuizer Molen. Deze poldermolen is in 1874 gebouwd ter vervanging van de in 1859 afgebrande molen. Zo kon de Vijfhuizerpolder bemaald blijven worden. De rietgedekte achtkantige molen is van het type grondzeiler, waarvan de wieken een vlucht hebben van ruim twintig meter. Sinds de opheffing van de Vijfhuizerpolder is de molen niet meer in gebruik, maar nog wel draaivaardig.

22 ARCHEOLOGISCH MUSEUM (VLEESHAL)

GROTE MARKT 18K

Zaterdag 12:00 - 17:00 uur

Zondag 12:00 - 17:00 uur

De Vleeshal, ontworpen door Lieven de Key in de 17^e eeuw, herken je meteen aan de trapgevel met de opvallende ornamenten van schapen- en ossenkoppen. In de 19^e eeuw sloot de Vleeshal als opslag van marktwaren. Inmiddels heeft de kelder, net als de rest van het gebouw, een museale functie gekregen. Het Archeologisch Museum Haarlem is tegenwoordig gevestigd in de kelder. Je kunt er oude bodenvondsten ontdekken die een schat aan informatie over het verleden van de stad representeren.

23

FRANS HALS MUSEUM - HAL

GROTE MARKT 16

Zaterdag 11:00 - 17:00 uur
(niet gratis)

Zondag 11:00 - 17:00 uur

Aan de Grote Markt vind je HAL, een van de twee locaties van het Frans Hals Museum. Dit gebouw bestaat uit drie verschillende gebouwen, allemaal uit een andere eeuw. De Vleeshal dateert uit de 17^e eeuw en werd gebruikt voor het verhandelen van vlees. Het Vishuisje is gebouwd rond 1600. Het huisje werd eerst bewoond door de marktmeester van de vismarkt, later in gebruik als koffiehuis voor Zandvoortse visvrouwen. De Verweyhal werd in 1879/1880 gebouwd voor de heren-sociëteit Trouw moet Blycken.

TIP! Gratis instaprondeleidingen op zondag tussen 13:00 en 16:00 uur.

Wat nu het Frans Hals Museum is, deed eerst dienst als oudemannenhuis en daarna (vanaf 1809) als weeshuis. In 1908 kocht de gemeente de panden om er de kunstcollectie van de stad Haarlem te exposeren. Grote delen van het oudemannenhuis werden gesloopt en opnieuw gebouwd in de vroeg 17^e eeuwse stijl. Vanaf 1913 kreeg het gebouw een museale functie: het Frans Hals Museum, vernoemd naar de beroemdste Haarlemse schilder uit de 17^e eeuw.

TIPS!

- Gratis instaprondeleidingen op zondag tussen 13:00 en 16:00 uur.
- Beleef Haarlem door de ogen van Frans Hals met de gratis podwalk.

24

FRANS HALS MUSEUM - HOF

GROOT HEILLIGLAND 62

Zaterdag 11:00 - 17:00 uur
(niet gratis)

Zondag 11:00 - 17:00 uur

TIP!
Tijdens Open Monumentendagen zijn ook delen van het museum te bezichtigen die normaliter voor het publiek gesloten zijn, zoals de historische Bibliotheek.

25

TEYLERS MUSEUM

SPAARNE 16 (ALLEEN OP BEGANE GROND ROLSTOELTOEGANKELIJK)

Zaterdag 10:00 - 17:00 uur
Zondag 10:00 - 17:00 uur

Het Teylers Museum is het eerste en oudste museum van Nederland. Nergens anders in de wereld vind je zo'n authentiek 18^e eeuwse museum als hier. Het museum dankt haar collectie aan de rijke bankier en zijdehandelaar Pieter Teyler (1702-1778). Na zijn dood werd achter zijn woning in de Damstraat een 'boeken konstzael' gebouwd. Deze Ovale Zaal, naar een ontwerp van Leendert Viervant, werd in 1784 opengesteld voor bezoekers en is sindsdien vrijwel onveranderd gebleven. Sinds eind 2021 is Teylers woonhuis ook geopend voor publiek.

TIP!
Sluit aan bij een gratis rondleiding en kom meer te weten over de historie van het monument en het museum. Vooraf (gratis) aanmelden via museumvandegeest.nl

26

MUSEUM VAN DE GEEST | DOLHUYS

SCHOTERSINGEL 2

Zaterdag 11:00 - 17:00 uur
Zondag 11:00 - 17:00 uur

Museum van de Geest | Haarlem is gevestigd in het voormalige Pest-, Dol-, en Leprooshuis van de stad Haarlem. Het pand heeft 700 jaar lang onderdak geboden aan 'melaatsen, gekken, onaangepasten, alcoholici, zwervers, mensen in crisis'. Het oudste gedeelte is de kapel uit de 14^e eeuw. Veel oude elementen in het gebouwencomplex zijn bewaard gebleven, zoals de Regentenkamer uit 1756 met geschilderd behang en een originele dolcel uit de 16^e eeuw. Tegenwoordig ontdek je in het monumentale pand het kunstwerk tussen je oren. De toewijding ligt nog steeds bij geestelijk welzijn, maar als museum gebeurt dat op een andere manier.

27

ABC ARCHITECTUURCENTRUM

GROOT HEILIGLAND 47

Zaterdag 12:00 - 17:00 uur
Zondag 13:00 - 17:00 uur

ABC Architectuurcentrum is samen met Verwey Museum Haarlem gevestigd in een deel van het voormalige Sint Elisabeth Gasthuis (of Groote Gasthuis) uit 1581. Dit gasthuis werd tussen 1350 en 1450 gesticht ten behoeve van de zorg voor zieken en armen. De eraan vastliggende gasthuisjes werden tussen 1608 en 1616 gebouwd en boden onderdak aan proveniers. In het ABC Architectuurcentrum worden diverse aspecten op het gebied van architectuur, stedenbouw, landschap, interieur, fotografie, beeldende kunst en tuinarchitectuur belicht.

TIPS!

- Bezoek exposities over architectuur.
- Kinderen kunnen beide dagen bouwen met Lego.

29

VERWEY MUSEUM HAARLEM

GROOT HEILIGLAND 47

Zaterdag 11:00 - 17:00 uur
Zondag 12:00 - 17:00 uur

In het Verwey Museum, waar je nu alles ontdekt over de geschiedenis van Haarlem, bevond zich eerst het voormalig Sint Elisabeth Gasthuis (of Groote Gasthuis). De aangrenzende proveniershuisjes (63 t/m 85) behoorden ook tot het gasthuis. De inkomsten uit de verhuur van deze huisjes dekten onder meer de kosten van het gasthuis. Voor de uitbreiding van het gasthuis in 1931 zijn de huisjes, op de voorgevels na, afgebroken. De oude toegangspoort van het gasthuis aan het Groot Heiligland dateert nog uit de 17^e eeuw.

TIP!

Op zowel zaterdag als zondag om 12:30, 14:00 en 15:30 uur rondleidingen bij de vaste tentoonstelling 'Allemaal Haarlemmers'.

28

DE VISHAL

GROTE MARKT 20

Zaterdag 11:00 - 17:00 uur
Zondag 14:00 - 17:00 uur

In de middeleeuwen was op de huidige plek van de Vishal een begraafplaats. De vooraanstaanden van de stad en de rijke burgers werden in de kerk begraven, buiten lagen de armen en de terechtgestelden op het dievenkerkhof. Op verschillende markten in de stad werd in die tijd in de open lucht vis verkocht. Omwille van stank- en hygiëne maatregelen besloot men in 1524 een vismarkt met vaste visbanken te bouwen. Een voorloper van de Vishal, direct naast

het kerkhof. In de loop van de 18^e eeuw ging de vishandel in Haarlem achteruit en raakte de Vishal in verval. De huidige hal uit 1769 gebouwd op het kerkhof, bleef in gebruik als vismarkt tot aan de Tweede Wereldoorlog. In 1995 werd de Vishal officieel overgedragen aan de kunstenaarsvereniging en groeide uit tot een expositieruimte met landelijke bekendheid.

TIP! Bekijk de huidige expositie '33 1/3 RPM'.

UITVALSWEGEN

De veertien stads- en waterpoorten die Haarlem telde, laten zien dat de stad was ingebed in een uitgebreid netwerk van routes en verbindingswegen. Stadspoorten markeren het punt waarop verbindingswegen en routes hun doel bereiken: de vrije stad. Bij de poort was de reis ten einde. Vlak buiten de poorten ontstonden vaak dynamische plekken vol bedrijvigheid, waar reizigers en kooplui aankwamen en vertrokken. Deze levendige knooppunten net buiten de poorten, zoals het Houtplein en het huidige Frans Halsplein, zijn nog steeds herkenbaar.

Stadspoorten waarop de drukke, belangrijke verbindingroutes uitkwamen, waren imposante gebouwen, gebouwd als onderdeel van de gesloten stadsmuur. Wie de stad in wilde, moest tol betalen aan de poortwachters. Je kwam niet zomaar binnen. Op feest- en marktdagen kon het lang duren om door de smalle poortgang te komen. Sommige stadspoorten waren bovendien een knooppunt van verschillende routes, wat nog meer verkeersstromen en wachtende reizigers opleverde. Zoals bij de Eendjespoort, waar vandaan beurtschuiten naar Leiden vertrokken - totdat de trekvaart naar Leiden deze route overnam. Al deze bedrijvigheid zorgde ervoor dat vlak buiten de poorten allerlei functies en voorzieningen de kop opstaken. Vermoeide reizigers konden hun paard laten drinken en wassen in een paardewed. Die bij de voormalige Janspoort is behouden gebleven; de kade loopt af, zo

het water in, waardoor paarden met karren het water konden bereiken. Er stonden kraampjes waar eten en drinken werd verkocht, er werden karrewielen gerepareerd en andere waar aangeboden, men kon er overnachten. Alles was gericht op het aankomen bij de stad, daar even te verblijven, om vervolgens door de poort en vaak te voet verder te gaan. Vlak buiten de poorten ontstonden zo pleinen van aankomst en vertrek, waar reizen begonnen en eindigden.

Dit bleef zo, ook nadat in 1824 de grote stadspoorten werden gesloopt - aanleiding was de Algemeene Tentoonstelling van Voorwerpen van Nationale Nijverheid, die vroeg om ruimere toegangswegen tot de oude binnenstad. De Grote Houtpoort werd vervangen door twee commiezenhuisjes of 'dobbelseentjes', zoals deze werden genoemd.

Eendjespoort, zuidzijde met een gedeelte van de Langebrug, tekening van H. Keun, 1770, NHA.

“VLAK BUITEN DE POORTEN ONTSTONDEN VAAK DYNAMISCHE PLEKKEN VOL BEDRIJVIGHEID, WAAR REIZIGERS EN KOOPLUI AANKWAMEN EN VERTROKKEN.”

Vanaf toen kon men makkelijker de stad in en uit komen. Maar de aankomstpleinen bleven bestaan, ze waren tegen deze tijd al stevig verankerd in de stadsplattegrond. Deze plekken werden bovendien steeds opnieuw uitgevonden. In de twintigste eeuw maakten de paardenstallingen en drenkplaatsen plaats voor autogarages en benzinepompen. De tram vond hier een logische halte, later ook de bussen. Het werden bovendien plekken van vermaak; op het Frans Halsplein bouwde men een bioscoop, net als op het Houtplein - waar ook hotels kwamen en het gebouw van de Kegelbond. En nog steeds, vele herinrichtingen en verkeersplannen later, zijn deze pleinen vlak buiten de oude stad herkenbaar als verblijfsplekken vol bedrijvigheid en verkeersbewegingen, knooppunten tussen de oude stad en het netwerk van verbindingen daarbuiten.

Grote Houtpoort, zuidoostzijde, aquarel van H. Tavenier, ca. 1780, NHA.

30

KAPEL EN RK BEGRAAFPLAATS ST. BARBARA

SOENDAPLEIN 27

Zaterdag 10:00 - 16:00 uur
Zondag 11:00 - 16:00 uur

Begraafplaats St. Barbara is in 1892 aangelegd als rooms-katholieke begraafplaats, symmetrisch opgezet met rechte vakken en paden. De Haarlemse architect Nelis ontwierp de neo-gotische kerkhofkapel en de toegangspoort, met links de opzichterwoning en rechts het lijkenhuis. Rondom de kapel bevinden zich de eerste klas-graven en de graven van priesters. Opmerkelijk is het baldakijngraf uit 1904 van de familie Beynes, bekroond met een wit-marmeren beeld van O.L. Vrouw van Lourdes.

TIP!
Bekijk de tentoonstelling over de geschiedenis van de gemeente Schoten die in 1927 door Haarlem werd geannexeerd en nu Haarlem-Noord vormt.

“Elke eerste donderdag van de maand is er een herdenkingsviering in de kapel. Een organist of pianist verzorgt de muzikale omlijsting.”

In 1935 kreeg architect H.T. Zwijs de opdracht om voor de parochie van St. Anna een kerkgebouw te ontwerpen met onder andere een pastorie, kosterij en aanpalende woningen. Een uitdaging, aangezien er weinig ruimte was aan de Kinderhuissingel. De bouw werd uiteindelijk in 1937-1938 gerealiseerd, waarbij de kerkruimte op de verdieping werd geplaatst. Op deze manier werd ook de traditie van de oude zolderkerk behouden. Bijzonder aan het interieur is het orgel dat rond 1785 door J.P. Kunckel is gemaakt.

TIP! Loop mee met één van de rondleidingen door vrijwilligers.

31

OUD-KATHOLIEKE KERK HH. ANNA EN MARIA

KINDERHUISSEL 76

Zaterdag 11:00 - 16:00 uur
Zondag Gesloten

TIP!
Neem deel aan diverse torenrondleidingen (vooraf reserveren via bavovrienden.nl).

GROTE OF ST.-BAVOKERK

GROTE MARKT 22

Zaterdag 10:00 - 17:00 uur
Zondag Gesloten

De Grote of St.-Bavokerk, een laat-gotische kruiskerk, werd gebouwd tussen 1370 en 1540 op de plaats van een in de 14^e eeuw afgebrande kleinere kerk. De kerk wordt ook wel ‘Jan met de hoge schouders’ genoemd. De toren is namelijk aan de kleine kant in verhouding tot de rest van het gebouw. In de kerk kun je de grafstenen van Frans Hals en Pieter Teyler bezichtigen. Ook zie je hier het beroemde Christian Mullerorgel, waar Mozart als kind nog op speelde.

33

ST. JOSEPHKERK

JANSSTRAAT 43

Zaterdag 13:00 - 17:00 uur
Zondag 13:00 - 17:00 uur

De St. Josephkerk is ontworpen door Herman Dansdorp en in 1843 in gebruik genomen als opvolger van een schuilkerk. Deze zogeheten waterstaatskerk is gebouwd in neoclassicistische stijl en beschikt over prachtige glas-inlood ramen, schilderijen en beelden en een karakteristiek hoogaltaar. De ramen zijn het werk van meesterglazenier Jules Dobbelaere uit Brugge, terwijl de zijaltaren het werk zijn van architect Pierre Cuypers. Ook bewonder je hier een van de mooiste orgels van Nederland, het Lindssen-Adema orgel uit 1907.

34

HERSTELD APOSTOLISCHE ZENDINGGEMEENTE

JACOBIJNENSTRAAT 15

Zaterdag 10:00 - 17:00 uur
Zondag Gesloten

Het pand aan de Jacobijnestraat is nu in gebruik als kerkgebouw, maar oorspronkelijk gebouwd als schoolgebouw. Het bouwjaar van het pand is 1868, wat terug te zien is op de gevelsteen. In 1925 wordt de school

gekocht door de Apostolische Zending die het transformeert tot kerk. Eerder had de Hersteld Apostolische Zendinggemeente (opgericht in 1879) geen eigen onderkomen, maar zwierf van huurpand naar huurpand.

35

EVANGELISCHE BROEDER- GEMEENTE

PARKLAAN 32

Zaterdag 11:00 - 17:00 uur
Zondag Gesloten

Het kerkgebouw van de Evangelische Broedergemeente (Hernhutters) aan de statige Parklaan dateert uit 1877. Het is gebouwd in eclectische stijl naar ontwerp van D.E.L van den Arend, een zoon van de Haarlemse stadsarchitect J.E. van den Arend. Opvallend aan het gebouw zijn de rondboogvensters in zware omlijsting en de gevelbekroning met

kruisbloem. In het interieur zijn nog onder andere twee achtarmige bronzen kroonlijsters aanwezig, oorspronkelijk bedoeld voor de gasverlichting.

“Het huidige orgel, dat is geplaatst in 1922, is het derde orgel. Bovendien dateert de inrichting van de kerk grotendeels nog uit de bouwtijd.”

36

R.K.H. ADEL- BERTUSKERK

RIJKSSTRAATWEG 28

Zaterdag 10:00 - 17:00 uur
Zondag Gesloten

De R.K.H. Adelbertuskerk en het bijhorende parochiehuus op de hoek van de Rijksweg en de Zaanenstraat is voor Haarlemmers een bekende verschijning. De kerk werd tussen 1920 – 1929 gebouwd in neogotische stijl naar ontwerp van architect Jos Margry. Opvallend zijn de gebrandschilderde glas-inlood ramen en de gewelven van bakstenen ribben met gestucte velden. Ook heeft de kerk twee fraaie orgels. De muurschilderingen laten voorstellingen zien uit het leven van St. Liduina, de heilige aan wie de kerk oorspronkelijk gewijd is.

37

REMONSTRANTSE KERK

PRINS HENDRIKSTRAAT 1
(ROLSTOELINGANG ORANJEKADE 1)

Zaterdag 14:00 - 17:00 uur
Zondag Gesloten

De Remonstrantse Kerk dateert uit 1887 en is gebouwd naar ontwerp van A. van der Steur jr. De stijl is neo-rennaissance met oranjekleurige bakstenen die worden afgewisseld door in kunstzandsteen uitgevoerde 'speklagen'. De lezenaar op de preekstoel en het houtsnijwerk aan weerszijden van het orgelfront zijn afkomstig uit de oude remonstrantse schuilkerk. Sinds 1976 is de Remonstrantse Kerk ook het onderkomen van de Vereniging van Vrijzinnige Hervormden in Haarlem.

TIP! De kerk is vergroend en verduurzaamd. Je kunt om 15:00 uur en om 16:00 uur mee met een rondleiding door de gebouwen, tuin en kerkzaal, via de indrukwekkende zolder naar het dak om dit alles te zien.

38

KOEPEL- KATHEDRAAL HAARLEM

LEIDSEVAART 146
(INGANG BOTTEMANNEPLEIN)

Zaterdag 13:00 - 17:00 uur
Zondag 13:00 - 17:00 uur

De Koepelkathedraal is één van de grootste kerken van Nederland. Architect Joseph Cuypers bouwde de kerk tussen 1895 en 1930, waardoor er verschillende bouwstijlen terug zijn te zien. Opvallend zijn de twaalf grote en kleine torens en een koepel van 65 meter hoog. Samen met de Sagrada Família in Barcelona, de Sacré-Coeur in Parijs, Westminster Cathedral in Londen en de Basiliek van Koekelberg in Brussel staat de kerk in de top vijf van belangrijkste Europese kerken uit de periode 1850-1950.

“Zonlicht is een belangrijk onderdeel van de architectuur. Door de lichtinval schitteren de kleuren van de ramen tegen de muren en zuilen.”

39

WAALSE KERK

BEGIJNHOF 28

Zaterdag 12:00 - 17:00 uur
Zondag 12:00 - 17:00 uur

De Waalse Kerk, beter bekend als de Begijnkerk, dateert uit ongeveer 1270. Het is het oudste en nog (deels) bestaande kerkgebouw in Haarlem. Bij de stadsbrand in 1347 heeft de kerk grote schade opgelopen, maar de kerk werd al in 1348 hersteld. De kerk is in de

middeleeuwen een paar keer veranderd (de toren is in 1398 gebouwd) en onlangs uitvoerig gerestaureerd en in volle glorie hersteld. Bewonder in de kerk ook zeker de oudste muurschildering van Haarlem: een afbeelding van de drie Maria's op paasmorgen.

40

NIEUWE KERK

NIEUWE KERKSPLEIN 36

Zaterdag 11.00 – 17.00 uur
Zondag 12.00 – 17.00 uur

De Nieuwe Kerk is in 1649 ontworpen door Jacob van Campen naar het model van de tempel van Jeruzalem (zoals men zich die in de 17^e eeuw voorstelde). De ingezwenkte steunberen aan de buitenzijde, de strenge gevelopbouw die de kerk een (tempel)burcht geeft en de opgang naar de preekstoel, zijn typerende stijkenmerken voor dit model. De toren dateert uit 1613 en werd gebouwd in Hollandse renaissancestijl door de Haarlemse stadsarchitect Lieven de Key als toevoeging aan de toenmalige St. Annakerk.

TIPS!

- Sluit aan bij een rondleiding of ontdek het kerkgebouw, consistoriekamer en het Luthers hofje zelf d.m.v. een digitale audiotour.
- Speurtocht naar de zwaantjes voor kinderen.
- Pop-up café de Ontmoeting.
- Boeken- en kaartenkraam.
- Er zijn ook diverse muzikale optredens door strijk en blaas of piano ensembles en optredens van het Korelint.

41

LUTHERSE KERK

WITTE HERENSTRAAT 22

Zaterdag 10:00 - 17:00 uur
Zondag 12:00 - 17:00 uur

De Lutherse Kerk werd in 1615 gebouwd op de plek van het voormalige Witteherenklooster dat bij de Reformatie verloren was gegaan. Oorspronkelijk was het een schuilkerk. Dit veranderde in de 19^e eeuw toen de kerk een nieuwe voorgevel kreeg. Bijzonder zijn de preekstoel en de eikenhouten banken uit de tweede helft van de 17^e eeuw en het eikenhouten doophek. In de kerk staat ook een Ströbelorgel uit de 19^e eeuw.

42

JANSKERK (NOORD-HOLLANDS ARCHIEF)

JANSSTRAAT 40

Zaterdag 11:00 - 16:00 uur
Zondag 12:00 - 16:00 uur

Aan de Jansstraat lagen ooit drie kloosters, waaronder het klooster van de Johannieten (ook wel Jansheren of Maltezer Ridders genoemd). De Janskerk behoorde tot dit klooster en werd in 1316 gesticht. Na de Reformatie kwam de kerk in handen van de stad en werd bestemd voor de nieuwe, protestantse eredienst. Nog altijd zijn er sporen te vinden van de Jansheren, zoals een 16e eeuwse koorbank. Vanaf 1936 doet de kerkdienst als gemeentearchief, tegenwoordig bekend als het Noord-Hollands Archief.

TENTOONSTELLINGEN:

- 84-24. 40 jaar Patronaat.
- De vele gezichten van Vrouwen in Verzet.
- Joh. Enschedé. Drukkerij van Waarde.

44

VEREENIGDE DOOPSGEZINDE KERK GEMEENTE HAARLEM

FRANKESTRAAT 24

Zaterdag 10:00 - 16:00 uur
Zondag Gesloten

Het kerkgebouw van de Verenigde Doopsgezinde Gemeente Haarlem stamt uit 1683. Al is het in plaats van een kerkgebouw misschien beter om te spreken over een kerkcomplex. Achter de deuren van deze 'Grote Vermaning' ontvouwt zich namelijk een verrassende aaneenschakeling van gangen en kamers. Oorspronkelijk kon je de kerk alleen binnen via twee smalle steegjes in de Peuzelaarsteeg. Later kwam er een poort in de Frankestraat en de Grote Houtstraat. Bijzonder is het orgel en de binnentuin van de kerk.

TIPS!

- Acteurs leiden de bezoekers, verkleed als historische figuren rond door de kerkzaal en de diverse stijklkamers.
- De entree tot de kerk loopt vanuit de Grote Houtstraat door Fotogalerie De Gang, waar de expositie 'In The Pill - A dialogue between you and me' te zien is.
- Naast De Gang is lunchroom/ca-deauwink De Wereld van Jansje geopend voor een lunch of een kopje koffie/thee met een taartje.

43

OUDE KERK SPAARNDAM

KERKPLEIN 2, SPAARNDAM

Zaterdag 11.00 - 16.00 uur
Zondag 11.00 - 16.00 uur

De Oude Kerk in Spaarndam is een bakstenen zaalkerkje uit 1627. De plattegrond van de kerk heeft de vorm van een langgerekte achthoek. Vanwege ruimtegebrek werd de kerk in 1663 vergroot met een nieuwe vleugel, een noorderdwarsarm. Het interieur kenmerkt zich door een houten tongewelf, een eikenhouten preekstoel en dooptuin uit 1665, een balustradeorgel uit 1760 en twee laat 18^e eeuwse scheepsmodellen. Sinds 1969 is het gebouw een rijksmonument.

HAARLEMSE BRUGGEN OP KLEUR

De komende jaren zullen de historische bruggen hun oorspronkelijke kleuren terugkrijgen, dankzij het gemeentelijke erfgoedproject 'Haarlemse bruggen op kleur'. Intussen zijn de eerste resultaten zichtbaar: bij de vernieuwing van de Schalkwijkerbrug (1926-1927) over de Lange Herenvest zijn de balustrades gespoten in hun originele lichtgrijze kleur en de balustrades van de Gravestenenbrug zijn weer roodbruin. De geheel herstelde bewegende, witgeverfde delen van deze brug zullen in november 2024 gereed zijn.

Gravestenenbrug, 1954, NHA.

De historisch waardevolle Haarlemse bruggen zijn aangelegd in de periode 1880-1950. Het belang van hun originele kleurstelling is dat deze de kwaliteit van het stadsbeeld versterkt. De kleur van de ijzeren of stalen onderdelen – balustrades, leuningen, lantaarnpalen, ornamenten enzovoort – maakte een integraal onderdeel uit van het ontwerp. Maar tot nu toe was er weinig bekend over de kleuren van deze bruggen, waarvan de meeste de status

van monument hebben. De oude verf is in de loop van de tijd vervangen, wat de authentieke schoonheid van deze oeververbindingen, de relatie met het stadsbeeld én hun onderlinge samenhang heeft aangetast.

Van sommige bruggen weten we hoe ze er ooit hebben uitgezien. Dit geldt bijvoorbeeld voor de fraaie neorenaissance bruggen over de Leidsevaart-Kloppersingel, namelijk de

“VAN
SOMMIGE
BRUGGEN
WETEN
WE HOE ZE
ER OOIT
HEBBEN
UITGEZIEN.”

Nassaubrug met bebouwing Nassauplein, 1890, NHA.

Leidsebrug, Zijlbrug en Prins Hendrikbrug. Deze werden aangelegd eind negentiende eeuw, toen de Wilhelminastraat en andere nieuwe buurten in de omgeving van de grond kwamen.

In het bouwbestek van deze bruggen staat aangegeven: 'de leuning met de lantaarns bronskleurig te verven.' Van de Zijlbrug zijn zelfs twee ingekleurde ontwerptekeningen bewaard gebleven in het Noord-Hollands Archief. Vermoedelijk moest deze chique kleur de voornaamheid en representativiteit van deze ijzeren bruggen versterken.

Overigens ook de twee draaibruggen over het Spaarne, de Melkbrug (1886) en de Catharijnebrug (1902), hebben balustrades, lantaarnpalen e.d. in neorenaissancestijl, maar deze bruggen kregen een andere kleur (groen),

vermoedelijk vanwege het andersoortige brugtype en de ligging. Deze bruggen zijn in voorgaande jaren al volledig gerestaureerd of gereconstrueerd, inclusief hun kleuren.

Erfgoed zal de komende jaren een zorgvuldige aanpak volgen bij het herstel van de kleuren. Wanneer een monumentale brug toe is aan een onderhoudsbeurt krijgt een kleuronderzoeker opdracht om, samen met Erfgoed en andere gemeentediensten, uit te zoeken hoe de historische kleur zo dicht mogelijk kan worden benaderd. Het fysieke kleuronderzoek wordt gecombineerd met spuurwerk in het archief en het napluizen van historische literatuur.

Waar dit toe kan leiden is te zien aan de Schalkwijkerbrug en bij Haarlems meest gefotografeerde brug, de Gravestenenbrug over

het Spaarne. De Gravestenenbrug dateert uit 1950 en heeft een uitgesproken traditionele verschijningsvorm. De gemeente koos destijds voor een dubbele ophaalbrug omdat dit type paste in het stadsbeeld. De bewegende stalen onderdelen werden wit geverfd, maar de balustrades kregen een onderscheidende, roodbruine kleur. Deze kleur harmonieerde mooi met de bakstenen gevels in de omgeving, maar had ook een andere functie: het verschil aangeven tussen de bewegende en niet-bewegende onderdelen én de aandacht richten op de karakteristieke witte brugdelen. Reconstructie van dit onderscheid brengt de herkenbaarheid terug van de brugarchitectuur. Volgend jaar zijn de vijf monumentale bruggen over de Nieuwe Gracht aan de beurt, te weten de Manegebrug, Nassaubrug, Kruisbrug, Jansbrug en Zandersbrug. Ook deze zullen weer gaan shinen in de stad.

“WANNEER EEN MONUMENTALE BRUG TOE IS AAN EEN ONDERHOUDSBEURT VOLGT ONDERZOEK OM UIT TE ZOEKEN HOE DE HISTORISCHE KLEUR ZO DICHT MOGELIJK KAN WORDEN BENADERD.”

Zijlbrug.

Melkbrug, 2023.

MONUMENTALE BRUGGEN BINNENSTAD

1. Grote Houtbrug - Gasthuissingel/Raamsingel (1929-1930) - gem. monument.
2. Melkbrug - Spaarne (1886) - rijksmonument.
3. Gravestenenbrug - Spaarne (1950) - gem. monument.
4. Wildemansbrug - Bakenessergracht (reconstructie, c. 1962) - orde 2.
5. Begijnebrug - Bakenessergracht (reconstructie, c. 1965) - orde 2.
6. Korte Jansbrug - Bakenessergracht (reconstructie, c. 1969) - orde 2.
7. Catharijnebrug - Spaarne (1902-1903) - rijksmonument.
8. Zandersbrug - Nieuwe Gracht (1923-1924) - orde 2.
9. Jansbrug - Nieuwe Gracht (1929-1930) - gem. monument.
10. Kruisbrug - Nieuwe Gracht (1889) - rijksmonument.
11. Nassaubrug - Nieuwe Gracht (1885) - rijksmonument.
12. Manegebrug - Nieuwe Gracht (1929) - orde 2.
13. Kennemerbrug - Kloppersingel/Schotersingel (1928) - gem. monument.
14. Noorderbrug - Schotersingelgracht (1880-1881; 1902) - gem. monument.
15. Zijlbrug - Leidsevaart (1881) - gem. monument.
16. Prins Hendrikbrug - Leidsevaart (1884) - gem. monument.
17. Leidsebrug - Leidsevaart (1880-1881) - gem. monument.

45

LOGEGEBOUW VRIJMETSELARIJ HAARLEM

RIPPERDASTRAAT 13

Zaterdag 11.00 – 17.00 uur
Zondag 12.00 – 17.00 uur

Het logegebouw van de Haarlemse Vrijmetselarij dateert uit 1875. Het is ontworpen door stadsarchitect en vrijmetselaar J.E. van den Arend die ook het nabijgelegen Ripperdapark ontwierp. Typerend voor deze tijd zijn de eclectische details, zoals de vensteromlijstingen met een kuif en de deels in blokverband gepleisterde gevel. De glas-in-lood ramen met de symbolen van een ster, driehoek,

passer en winkelhaak verwijzen naar de vrijmetselarij. Tegenwoordig komen de leden van de loges nog steeds bijeen in het gebouw voor antwoorden op levensvragen.

TIP!

Er worden met regelmaat rondleidingen gegeven. Een kleine expositie geeft meer inzicht in de geschiedenis van het gebouw en in wat vrijmetselarij is.

Onder de Gravenzaal van het stadhuis (1370) bevinden zich vijf kelderruimtes. Ze dienden voor de opslag van eigendommen van de stad, zoals bouwmaterialen, wapens en bier. Eén ervan werd in 1478 zelfs gebruikt als onderkomen voor leeuwen. De dieren waren vermoedelijk door het stadsbestuur besteld voor de hulding van Maximiliaan van Oostenrijk. Later werden de kelders onder andere gebruikt als woning van de schout. In de voorste helft van de ruimte van Anno Haarlem bevond zich in de 18^e eeuw het lijkhuis.

46

ANNO HAARLEM GROTE MARKT 2

Zaterdag 11.00 – 16.00 uur
Zondag 12.00 – 16.00 uur

TIP!

Leer meer over de historie van het gebouw en de transformatie van fabriek naar wonen tijdens een rondleiding (iedere 20 minuten kunnen 20 personen mee met een rondleiding). Ook wordt er een film over het leven in de fabriek getoond.

47 DROSTE CACAO

MAX EUWEPLEIN 2-41

Zaterdag 12:00 - 17:00 uur
Zondag 12:00 - 17:00 uur

De oorsprong van de cacao- en chocoladefabriek van Droste is gelegen in de Grote Houtstraat. Hier begon Gerard Droste in 1863 een koek- en banketbakkerij. In 1890 werd in de kelder van het pand een chocoladefabriek gestart. Dat verliep zo voorspoedig dat na een jaar de productie al werd verplaatst naar het Spaarne. Van het complex zijn de branderij (1911), de pakkerij (1922) en de silo uit de jaren vijftig over. Inmiddels is het complex verbouwd tot woningen.

48

SOCIËTEIT KOINONIA

DOELSTRAAT 52

Zaterdag 12.00 – 17.00 uur
Zondag 12.00 – 17.00 uur

Het pand van Sociëteit Koinonia maakt deel uit van het Proveniershof en het bijbehorende Proveniershuis. Het Proveniershof werd niet als 'hofje van liefdadigheid' gebouwd, maar deed dienst als verzorgingstehuis en onderkomen van de schutterrij. De gevelsteen met de kruisboog boven de entree naar de binnentuin

van het Proveniershuis verwijst naar de hier toen gevestigde boogschutterrij. Tegenwoordig is hier een sociëteit voor alleenstaanden gevestigd. Voor veel bezoekers is het een soort tweede huis.

TIP! *Bezoek de rommelmarkt.*

49

RECHTBANK HAARLEM JANSSTRAAT

JANSSTRAAT 81

Zaterdag 12:00 - 17:00 uur
Zondag Gesloten

Door het woord JUSTITIA op de dakrand boven het bordes bestaat er geen twijfel over de functie van het gebouw. Het gerechtshuis is gebouwd in 1889-1890 naar ontwerp van architect W.C. Metzelaar in de stijl van de neorenaissance. Dit was gebruikelijk voor een overheidsgebouw. Achter de 19e eeuwse voorgevel gaat nu een modern complex schuil, waar ook

andere en veel oudere panden aan gekoppeld zijn, zoals het voormalig Bisschoppelijk Museum en het Johez Huis, de voormalige woning van de directeur van geldddrukker Joh. Enschedé.

TIPS!

Bezoek een zitting (voorstelling), maak een selfie in toga of ga in gesprek met een (kinder)rechter.

50

DE KOEPEL KOEPELPLEIN 1

Zaterdag 09:00 - 00:00 uur
Zondag 09:00 - 00:00 uur

De Koepelgevangenis, door Haarlemmers ook wel de Koepel genoemd, is een voormalige stadsgevangenis. Het is rond 1890 ontworpen door architect Willem Cornelis Metzelaar. De koepel werkte als een 'panopticon', net als het pantheon in Rome. Efficiënt toezicht en minder onderling contact tussen gedetineerden werden hierbij als voordelen aangehaald. In 2016 sloot de gevangenis. Inmiddels is het volledig verbouwd, maar veel oorspronkelijke details zijn daarbij bewaard gebleven. Je vindt er nu onder andere een bioscoop, horeca, kantoorruimte en werkplekken.

TIP!

Sluit aan bij een gratis rondleiding, gegeven door echte Koepel-kenners, en laat je meevoeren door de geschiedenis. Inschrijven ter plaatse bij de Koepel Expo balie.

Het gebouw van de Sociëteit Vereeniging is in 1923 gebouwd onder architectuur van Jacob van der Ban, die ook het gebouw van de Droste-branderij ontwierp. Diverse bouwstijlen zijn hierbij gecombineerd, waaronder artdeco en Berlage-invloeden. Pronkstuk is de glas-in-lood kap in art deco-stijl. De herensociëteit, die in het gebouw zijn onderkomen heeft, bestaat sinds 1857 en neemt nog steeds een centrale plaats in binnen het maatschappelijk leven in de regio.

TIP!

De activiteiten vinden vooral plaats op de eerste etage. Er is een traplift aanwezig.

52

SOCIËTEIT VEREENIGING

ZIJLWEG 1

Zaterdag 11:00 - 17:00 uur
Zondag 11:00 - 17:00 uur

53

PAVILJOEN WELGELEGEN

DREEF 3

Zaterdag 11:00 - 17:00 uur
Zondag 12:00 - 17:00 uur

De Amerikaans-Amsterdamse bankier Henry Hope liet tussen 1785-1792 Paviljoen Welgelegen bouwen. Een neoclassicistische villa waar hij zijn enorme kunstcollectie wilde onderbrengen. Door de eeuwen heen heeft de villa verschillende functies gehad. Zo heeft Lodewijk Napoléon er gewoond en gaf Koning Willem I het gebouw ooit in vruchtgebruik aan zijn moeder prinses Wilhelmina van Pruisen. Zij verbleef er in de zomermaanden. Sinds 1930 doet het gebouw dienst als provinciehuis van Noord-Holland.

De Houtvaart is een gemeentelijk openluchtzwembad dat gebouwd is in 1927 naar ontwerp van L.C. Dumont. Het is een uniek voorbeeld van de kubistische stijl met een consequent toegepaste symmetrie. In de oorspronkelijke opzet zwommen mannen en vrouwen gescheiden; er waren aparte toegangen en een in tweeën gedeeld hoofdbassin. Hierbij werd gebruik gemaakt van nieuw materiaal als staal en beton. In Haarlem zijn inmiddels veel van de toen gerealiseerde projecten in de Haarlemse gemeente-stijl van Dumont verdwenen.

TIPS!

- Doe een rondleiding met, of stel vragen aan, een gids (op verzoek).
- Er is veel historisch materiaal en informatie over de bouwwijze en de architect.

54

OPENLUCHT-ZWEMBAD DE HOUTVAART

PIET HEINSTRAAAT 12

Zaterdag Gesloten
Zondag 11:00 - 17:00 uur

55

DE WAAG

SPAARNE 30RD

Zaterdag 12:00 - 17:00 uur
Zondag 12:00 - 17:00 uur

Niet te missen aan het Spaarne is De Waag, rond 1598 gebouwd onder leiding van stadarchitect Lieven de Key. Tot 1915 was het de plek waar goederen werden gewogen en verkocht. Op de verdieping waren lange tijd gildekamers. Twee gevels van het gebouw in renaissancestijl, opgetrokken uit Belgisch kalksteen met rondboog- en kruisvensters, zijn bijna identiek. Tegenwoordig is op de begane

grond een café gevestigd en op de eerste etage zetelt sinds 1841 kunstenaarsvereniging KZOD.

TIP!

Tijdens de Open Monumentendagen is op de eerste etage de galerie van KZOD (Kunst Zij Ons Doel) te bezoeken met een expositie van een lid van de kunstenaarsvereniging.

57

STADHUIS

GROTE MARKT 2

Zaterdag 10:00 - 17:00 uur
Zondag 12:00 - 17:00 uur

Waar nu het stadhuis van Haarlem staat, stond eerst het jachtslot van de Graven van Holland, gebouwd in 1250. Toen het slot in 1351 werd verwoest door een grote stadsbrand, bouwden de Haarlemmers er een stadhuis. Het bestaat uit meerdere gebouwen en bouwstijlen, doordat het in verschillende periodes tot stand is gekomen. De Gravenzaal – nu populair als trouwzaal – is het oudste deel van het stadhuis en dateert uit 1370. In de eeuwen daarna is het stadhuis flink verbouwd en uitgebreid met diverse vleugels.

TIP!

De Gravenzaal, B&W kamer, de kamer van de gemeentesecretaris en de Schepenkamer zijn tijdens de Open Monumentendagen te bezoeken.

56

HART | VOOR- MALIG WEESHUIS VOOR DOOPS- GEZINDEN

KLEINE HOUTWEG 18

Zaterdag 12:00 - 16:00 uur
Zondag Gesloten

Het gebouw waar nu Hart in huist, is gebouwd als nieuw onderkomen voor Doopgezinde wezen. Het is rond 1870 ontworpen door architect A. van der Linden en wordt gekenmerkt door een neoclassicistische voorgevel. Opvallend is de middenpartij die verhoogd is en bekroond wordt door een klokkentoren. De ruimte is opmerkelijk, zeker omdat het aantal wezen in die tijd al terugliep. Ook was het modern voor die tijd; er waren aparte badkamers met stromend water. Tegenwoordig vormt het gebouw het centrum voor kunst, kennis en cultuur.

TIP!

Op zaterdag 14 september opent Hart haar deuren voor de Open Dag; een bruisende dag waarop jong en oud naar hartenlust kan kennismaken met de activiteiten die Hart faciliteert en organiseert, van cursussen en lessen tot workshops.

58

ANTIQUARIAAT DE VRIES & DE VRIES

DAMSTRAAT 19

Zaterdag 11:00 - 17:00 uur
Zondag 11:00 - 17:00 uur

Het pand van antiquariaat De Vries & De Vries aan de Damstraat op de hoek van de Nauwe Appelaarsteeg dateert waarschijnlijk nog uit de 16^e eeuw maar heeft een voorgevel uit de 18^e eeuw. De zijgevel aan de steeg heeft een uitkragende borstwering op bakstenen consoles. De sobere, maar voorname voorgevel wordt omlijst met aan weerszijden een uitgemetseld pilaster en bovenaan een kroonlijst. Bijzonder fraai is de voordeurpartij met houtsnijwerk uit het midden van de 18^e eeuw op de deur en in het kozijn. Het antiquarische uithangteken is een recente toevoeging van de huidige eigenaar.

TIP!

Er is een grote collectie antieke prenten en kaarten te zien die aansluiten bij het thema 'routes, netwerken en verbindingen'.

59

HODSHON HUIS

SPAARNE 17

Zaterdag 11:00 - 17:00 uur
Zondag 12:00 - 17:00 uur

In 1794 gaf Cornelia Catharina Hodshon de Amsterdamse stadsbouwmeester Abraham van der Hart de opdracht om voor haar een woonhuis aan het Spaarne te bouwen. Het huis is uitgevoerd in neoclassicistische stijl. Voor het interieur werden kosten nog moeite gespaard. Decorateurs uit Haarlem en Amsterdam verzorgden het fraaie stucwerk, het fijne schilderwerk en het sublieme houtsnijwerk. Het is uniek dat het geheel vrijwel ongeschonden bewaard is gebleven. Sinds 1841 is het Hodshon Huis het onderkomen van de Koninklijke Hollandsche Maatschappij der Wetenschappen.

60

HOOFDWACHT

GROTE MARKT 17

Zaterdag 10:00 - 17:00 uur
Zondag 11:00 - 17:00 uur

De Hoofdwacht, oorspronkelijk één van de oudste gebouwen van de stad, was tot 1350 het stadhuis van Haarlem. Daarna was het in gebruik als woonhuis tot 1755, waarna het gebruikt werd als hoofdwacht van de stedelijke schutterij. De rijke classicistische voorgevel met houten balustrade en balkon dateert uit 1641 en in de zijgevel is nog metselwerk uit de 13^e eeuw te zien. In het interieur is de kapconstructie nog deels uit de 14^e eeuw.

TIP!

Bekijk de tentoonstelling 't Sant brandt! 333 jaar Haarlemse brandweer'.

VVV HAARLEM, INFORMATIEPUNT OPEN MONUMENTENDAGEN

GROTE MARKT 2

Zaterdag 10:00 - 17:00 uur
Zondag 11:00 - 16:00 uur

Het huidige VVV-kantoor bevindt zich in de Grote Vierschaar uit 1468. In dit deel van het stadhuis werd sinds de bouw tot in de 19^e eeuw het vonnis uitgesproken over veroordeelden. Omdat iedereen het vonnis moest kunnen horen, was de ruimte oorspronkelijk open. In de kamer erboven vond de berechting plaats. Voor het gebouw stond het schavot, waar de straf meteen werd uitgevoerd. De laatste doodstraf vond in 1829 plaats.

TIP!

Tijdens de Open Monumentendagen beantwoorden de medewerkers graag je vragen over het programma.

SMAAKT DIT NAAR MEER?

Haarlem biedt een unieke combinatie van historische gebouwen, gezellige cafés, indrukwekkende musea, en mooie winkelstraten, die het best te ontdekken zijn via een wandelroute.

ONTDEK HAARLEM IN 10.000 STAPPEN

Haarlem biedt een schat aan historische gebouwen, gezellige cafés, indrukwekkende musea en mooie winkelstraten, die je op een unieke manier kunt ontdekken tijdens een 10.000 stappen-wandeling, waarbij zowel bekende als verborgen parels van de stad worden verkend.

SPRONG OVER HET SPAARNE IN 10.000 STAPPEN

Ontdek de creatieve, innovatieve en duurzame rafelrandjes aan de oostkant van Haarlem met een sprong over het Spaarne.

WANDELING LANGS HOFJES, MONUMENTEN EN OVER FRANS HALS

De leukste plekjes, mooiste routes en bijzondere highlights van Haarlem zijn gebundeld in handige wandelfolders.

MEER INFORMATIE:
[VISITHAARLEM.COM](https://www.visithaarlem.com)

COLOFON

Productie en redactie

Haarlem Marketing, Gemeente Haarlem,
Team Erfgoed

Teksten

Richt Kooistra, Haarlem Marketing,
Gemeente Haarlem, Team Erfgoed

Vormgeving

Ngaio den Hertog van Donder & Straal

Fotografie

Haarlem Marketing, Sebastiaan van
Walraven, Koen van der Lee,
Ana Ordoñez e.a.

Copyright 2024

Haarlem Marketing

Niets uit deze uitgave mag zonder
voorafgaande schriftelijke toestemming
verveelvoudigd en/of openbaar worden
gemaakt. Wijzigingen voorbehouden.

**BEKJK HET MEEST ACTUELE PROGRAMMA
VAN DE OPEN MONUMENTENDAGEN IN
HAARLEM OP [VISITHAARLEM.COM](https://www.visithaarlem.com)**

